

VORBIND DIN OFF

„Tradiția e substanța istoriei, cum este eternitatea substanța timpului“
Miguel de Unamuno, *La tradición eterna*

Nu pricep cum se-ntâmplă, nu-nțeleg cum se poate, dar tema modelelor provoacă umori temperamentale condeierilor. Devin, ca la un semn, iritabili, fără a fi și expresivi (vorba lui nenea Iancu), dând glas mare motivului iritării: valorizarea celuilalt.

Constatam în primul număr al „Revistei române“, re-brenduit de Liviu Papuc, leacist convins, că ne-am obișnuit să șocăm aplicând clasicilor terapia de șoc. *Ceata de inși agitați* (mulțumesc, Alex Ștefănescu!), strâmbând din nas la „izul“ național (*gap*-ul dintre generații este exprimat frust de un poet nouăzecist: „chiloții curați să învingă mereu ciorapii murdari“; mie comunicarea între generații mi se pare mai rodnică decât conflictul bătrâni-tineri), îi declară închistați și inhibați, crispați și intimidați pe cei care încearcă să re-descopere *modernitatea clasicilor*. Sintagma aparține eminescologului Ioan Constantinescu, îngropat prea devreme de gherila universitară iașiotă.

Mai nou, ceata cu pricina vrea să găsească o pereche poetului nepereche, eventual pe Veronica Micle, singura femeie cu bust din parcul Copou, iar LiterNet lansează concursul *Pune-l pe Eminescu la produs*. Inițiativa mărează a unui dez-inhibat de canonul valoric tradițional e comentată pe prima pagină a ziarului „Adevărul“, din 13 iulie a.c.

„Vrei să te simți anti-sistem, să zdruncini și tu șandramaua culturii oficiale? Asociază numele Mensului de un produs capabil să satisfacă prozaica posteritate“.

Adică să asociem musai numele poetului cu un produs de larg consum, de preferință ceva reciclabil și asta în necunoașterea faptului că există deja iaurt Luceafărul. Hai, internetoți, contribuieți la demolarea clasicului, fumat și expirat, lipiți-i numele de ace, brice și carice, de vreo pompă de desfumat chiuvețe, de vreo minge de fotbal, de vreun lighean sau de vreo oală sub presiune. N-ați vrea să beți un brandy *Mortua est?* Să folosiți prezervativul *Somnoroase păsărele?* Să-i vedeți fotografia, diminețile, pe capacul cutiei de margarină sau al WC-ului? O mamă, dulce mamă, ne dai paté Eminescu dacă n-ai Hamé? Că și Horia Gârbea, responsabil cu *bagajul de imagine* al USR, exclama excedat: „Eminescu nu e o tărfa să-l scoți la produs“.

Ia să-l de-mitizăm pe Eminescu, urlă durii, reacționând ca niște computere virusate. Doar fleții cu „complexul patriei“ (vai de eurosteaua lor!) îi mai citeșc articolele politice. Ia mai terminați cu râul-ramul și relaxați-vă. Vacile relaxate dau cel mai bun eurolat. România e *terra deserta*, pământ pustiu din p.d.v. cultural. N-avem cultură (e mică-mică, exact ca-n reclama despre taxa la nuș ce telefonie). Nu contează că „Junimea“ lui Cezar Ivănescu a editat cartea lui Jean-Yves Conrad, *Roumanie, capitale... Paris*, despre personalitățile românești care îmboğătesc și Franța.

Câți nu întrețin confuzia, nu fac valorizări cu ciocanul (fără seceră, ce-i drept; seceră a cam dispărut, dar a rămas în dotare ciocanul). A fost declarată industria un morman de fiare vechi, de ce n-ar fi declarată și cultura un morman tot de fiare sau de animale mici: iepuri, șobolani de câmp, popândăi, papagali, șopârle etc., chit că Eminescu (cel pârșos), Caragiale (antiutopistul), Creangă (surclasat de Rowling) produc performant, peste plan și peste timp, îmbogățind editori improvizati.

Cavaleri ai tristei figuri (cu teribilism nu numai juvenil și cu superficialitate arogantă) denunță... performanțele culturale eliadești, cioraniene, călinesciene, noichiene, ca să ne intre-n cap că „România are o cultură provincială și mimetică chiar (cacofonie universitară, nota mea) când pare originală“, cum susține un căpșunar intelto la unguri, pretinzând ca statul (român!) să acționeze *cu modestie* pentru sprijinirea culturii. „Eu aș propune desființarea Ministerului Culturii“, cerea insul într-un... supliment de cultură.

Canonul trebuie redesenat, cum spuneam, cu... ciocanul. Nu Argezi, ci Tzara; nu Blaga, ci Fondane; nu Rebreanu, ci H. Bonciu; nu Camil Petrescu, ci Blecher sau Sebastian. Ocultații trebuie să ia neapărat locul cuiva, ca și cum n-ar avea locul lor. Un scriitor rus spunea că ficatul vânatului e mai gustos când e smuls proaspăt din viscere. Și ficatul de om, pare-se. De om vânat. De scriitor vânat, ca Buzura. Pentru că aceiași / alți cavaleri care se bat cu clasicii își propun să elimine și concurenții contemporani: vii ori morți recent.

Ia să-l zvârlim din manual pe Marin Preda cu romanul acela îndemnând la violență și grosier, *Moromeții*, cum pretindea într-o „România literară“, de octombrie 2001, Marius Dobrin. Ia să-l scoatem din calcul (și-l scoatem) pe Paul Goma. Să rămână-n cărți Norman Manea, nobelizabilul, tradus din China până-n Portugalia. Eventual, să le arătăm străinilor numai găurile din cașcaval, Manea fiind una dintre cele mai mari.

Elita a mai fost odată distrusă, la propriu, în închisorile comuniste. De ce n-am moșteni procesul, măcar la figurat? De ce n-am upercuta în fel și chip marile nume, de ce n-am ținti călcâiele vulnerabile, amplificând deruta spirituală? Cineva se lăuda într-o revistă de cultură: „Prin liceu, în loc să-i citeșc pe mulții «mari» autori români și trebuie să spun că pe majoritatea nu i-am citit și n-am de gând s-o fac, citeam o groază de cărți de teatru“. În nici un caz Camil Petrescu, în nici un caz Blaga: „n-au legătură cu teatrul“. Altcineva își exprima tot acolo preferințele, citându-i, în această ordine, pe Vakulovski (n-a spus care dintre cei doi, dar bănuiesc motivația: argoul, nu studentesc, ci mitocănesc al prozatorului care se conduce în viață după preceptul: „Dacă societatea te fute, fute-o și tu“), pe Borges și pe Heidegger. O fi fost ironie la mijloc? Aș prefera să fi fost.

Ferească Dumnezeu să constați că scara de valorizări e strâmbă (m-ași fi așteptat ca, postdechembrist, să se facă puțină dreptate lui Crainic, lui Radu Gyr, lui Pan Vizirescu, lui Anton Golopenția, că treptele lipsă din comunism au rămas lipsă, iar celelalte sunt și mai șubrede după ultimele „revizurii”. Reexaminări se fac mereu, cu fiecă istorie literară, cu fiecă studiu nou apărut, dar nu fără dreaptă cumpănă.

Ce dacă profesioniștii momentului sunt alții decât premia(n)ții? Ce dacă se cultivă ambiguitatea de 7 x 7 feluri, ca să încapă la praznic autori de *Trivial-literatur*, cu vocația licențiosului și atât? Mereu în defect de auz sau de înțelegere privind formularea *reale valori naționale*, agitații sunt dispuși să-ți arunce cu *vitriion englezesc (Năică!)* în ochi. Te categorisesc cu infatuare pășunist, îți dau *exit* cu virulență ideologică de ani cincizeci. Cel mai frust e tot nouăzecistul antecitat: „Generația mea [...] nu și-a băgat degetu-n cur ca să vadă dincotro bate vântul”. O, ba da! Foștii utecei au acționat mereu la moment oportun(ist). Iar trendu' actual e să fii neointernaționalist, să-l ridiculizezi pe Eminescu, să fii inclement cu Noica și cu G. Călinescu, cu Iorga și cu Pârvan, să faci distincție între cultură (pe care au făcut-o fosilele) și *cooltură* (mulțumesc, Alex Leo Șerban) sau mai rău: cult-ură, cu varianta Colt-ură, ca-n estul sălbatic. „Înainte de-a fi descoperit, sălbaticul (citește non-vesticul, nota mea) a fost mai întâi inventat.” Și la G. Cochiara o să revin cu alt prilej.

Trăim în paradigma lui *de*: de-structurare, de-sacralizare, dar și de-moralizare, de-formare; mai puțin, de-secretizare. De-construim tot, de la instituții la statui. Lui Adrian Dinu Rachieru îi trimit cărțile mele la Timișoara, pe Bulevardul C. Coposu, *fost* Vasile Pârvan.

Pus pe ziceri și contraziceri neargumentate, Iulian Pruteanu-Isăcescu răbufnește contra mea cu avânt polemic, într-o *coolatitudine*. „Am citit pe nerăsuflăte eseul *Magdăi* (sublinierea mea: de n-o fi batjocoros, redactorul „Revistei Române” nu le prea are cu gramatica de-a patra) Ursache și n-am înțeles de ce”. A citi pe nerăsuflăte înseamnă a citi fără a citi. Numai a act de comunicare corectă nu aduce să opinezi despre ce-ai citit / citat greșit, să contrazici ce crezi că ai înțeles.

Cuprins de emoție negativă la nume ca Nae Ionescu ori G. Călinescu (pentru unii, sarcina intrării în UE este respectarea diferenței etnice; pentru alții, ieșirea de sub umbrela tricoloră), înhață pixul ca pe-o lance și confecționează manifest două liste (deși lista la români e *dans le vent*, eu n-aș fi făcut prostia de-a o alcătui). Una de modele, alta de „anti-modele” și mi le atribuie generos (și mincinos).

Pe lista contrafăcută a „anti-modelelor” mele ar figura Mihai Șora, Mircea Cărtărescu, Laszlo Alexandru, Mariana Codruț etc. Dacă mi-ar fi parcurs textul fără întunecare-n ochi și curat la cuget, comentatorul ar fi înțeles – poate – nu bag mâna-n foc – că pentru mine Șora e un model paidetic, la fel ca nedreptățitul, după machiaverlicul din '89, Noica. Dar numele Mihai Șora a fost adus în pagină nu ca model ori „anti-model”, ci în sprijinul respingerii acuzei de plagiat, acuză reiterată cu înverșunare de varii detractori. „Cursurile lui Nae Ionescu nu erau texte scrise. Erau texte vorbite. Cursurile publicate nu au fost revăzute de Nae Ionescu, nu au bunul lui de tipar. Ele au fost preluate de la stenograful aflat în sala de curs. Nu Nae a dispus stenografierea cursurilor.”, afirma Șora în „Dilema”, nr. 105, 27 ianuarie – 2 februarie, 2006. Au fost editate cursurile lui Nae Ionescu științific, avizat, avertizat, ca ale lui Michel Foucault,

de-o pildă? N-au fost. Și nu l-am propus pe Nae Ionescu model absolut pentru toți, ci am deplâns nedreptatea etichetei de plagiator, citându-i elevul: pe Mihai Șora.

Mă întreb și-mi întreb cititorii de bună credință: de unde o fi dedus Iulian Pruteanu-Isăcescu faptul că filosoful Șora e un „anti-model”, când *Eu & tu & el & ea ... sau dialogul generalizat* face parte din lecturile mele esențiale? La fel, poetul (între primii trei, cu siguranță) și prozatorul de excepție, Mircea Cărtărescu. Reiau ce-am scris, poate m-o citi mai pe suflăte: „*Tradiția nu poate împiedica, bloca, dacă știi cum s-o asimilezi. Levantul e un bun exemplu*”. Sau polițaiul gândirii mele nu știe cine a scris *Levantul*, dar atitudinează?

Retentiv foarte la exemplificările mele, Iulian Pruteanu-Isăcescu îmi mai atribuie (halal procedeu!) un „anti-model”: Laszlo Alexandru, căruia nici nu-i transcrie bine numele. Că nu-l urmez pe curajosul critic în ideea (moderată și de Gheorghe Grigurcu, de altfel, prin simpla citare a discipolilor lui Nae Ionescu: Eliade, Noica, Mircea Vulcănescu, Pandrea, Țuțea, Șora) cum că profesorul și-ar fi împins elevii spre „frenchie criminală”, e altă căciulă.

În coșul meu de „anti-modele” e pusă și Mariana Codruț. Am tras și eu de *storurile galbene*, fără a vedea mare lucru înăuntru, dar s-o consider pe autoarea volumului de poezie bună, *Măceșul din magazia de lemne*, „anti-model”? Doar că mă opuneam propunerii de-a fi eliminată din manuale *Mama* de Coșbuc, prea *castizo* (vorba lui Unamuno) pentru gustul publicistei.

Alte exemple de argumentație precară, bizuită pe inexactități nu mai dau, deși ar mai fi destule în intervenția lui Iulian Pruteanu-Isăcescu. Așa-i când înghiți, sorbi, hăpăi pe nerăsuflăte un text și când listezi (gândești) în termeni polari. CDZ (cedez), cum scrie Miruna Vlada. Numai că, după ce-mi atribuie o listă ortodoxă, incluzându-i pe partizanii unei *forma mentis* românească, își prezintă lista proprie, heterodoxă, nu fără a mă depuncta că-l țin sub pernă pe Vasile Militaru. Pe vremea *culturii cu sens unic*, dat de Răutu-Moraru-Șelmaru-Vitu?-Cromhălniceanu-Cornea, depozitia asta m-ar fi băgat la pușcărie. Ai mei ar fi Iorga, Blaga, Țuțea, (Eminescu ține, ca-n baladă, mijloacele; Gyr, marginile), Ion Barbu, Sadoveanu. Lista sa e mult mai încâpătoare: de la Poe la Gheo, de la Carmen Sylva la Elisabeta Rizea (parcă vorbeam de modele intelectuale), de la Proust la autoarea lui Harry Potter. Altfel spus, eu m-aș limita la numele tradiției și n-oi fi auzit de Saramago și de Rushdie, în timp ce unghiul de evaluare al semnatarului „atitudinii” e diferit total. Da, sunt *obligată* (spus cu vocabula lui Cioran) modelelor românești, care m-au ajutat să înaintez. „Cât timp judec în istorie – iar nu în absolut – nu pot gândi nimic fără să țin seama de neamul meu”, nota Mircea Eliade în *Jurnalul portughez*.

Ciudat este însă că acest cetățean al lumii, pe numele său Iulian Pruteanu-Isăcescu, îl pune pe rug *post-mortem* pe Nae Ionescu, dar îl absolvă pe Ezra Pound, probabil cu împăcaciune ecumenică. Aceeași care îl face să admire („am avut șansa să văd piesa Alinei Mungiu”) lupta fectorei cu dracii personali, dar să și afirme că „scenele de sex oral întregesc (după părerea mea) imaginea unei lumi”. Ce să mai zici decât că lumea-i cum este și ca dânsa (nu) suntem noi?

În rest, înțelegere în diversitate, deși eu cred că neajutorării în ale gustului nu trebuie lăsați pradă Vacanței Mari a Intelctului; critica e datoare să se bată pentru a-i corija. Altfel, fiecare cu Nae și cu Platonul lui. *À bon entendeur, salut!*